

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake de opname van broeikasgasemissies en -verwijderingen door landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw in het klimaat- en energie kader 2030 en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 525/2013 van het Europees Parlement en de Raad betreffende een bewakings- en rapportagesysteem voor de uitstoot van broeikasgassen en overige informatie met betrekking tot klimaatverandering

(COM(2016) 479 final — 2016/0230 (COD))

en het

voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende bindende jaarlijkse broeikasgasemissiereducties door de lidstaten van 2021 tot en met 2030 voor een veerkrachtige energie-unie en om aan de verbintenissen uit hoofde van de Overeenkomst van Parijs te voldoen, en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 525/2013 van het Europees Parlement en de Raad betreffende een bewakings- en rapportagesysteem voor de uitstoot van broeikasgassen en een rapportagemechanisme voor overige informatie op nationaal niveau en op het niveau van de Unie met betrekking tot klimaatverandering

(COM(2016) 482 final — 2016/0231(COD))

(2017/C 075/17)

Rapporteur: **Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA**

Corapporteur: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Raadpleging	Raad, 25.8.2016 Europees Parlement, 12.9.2016 Europese Commissie, 20.7.2016
Rechtsgrondslag	Artikelen 192, lid 1, en 304 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
Bevoegde afdeling	Landbouw, Plattelandsontwikkeling en Milieu
Goedkeuring door de afdeling	24.11.2016
Goedkeuring door de voltallige vergadering	14.12.2016
Zitting nr.	521
Stemuitslag	210/0/2
(voor/tegen/onthoudingen)	

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) is ingenomen met de tijdige voorstellen van de Commissie om handen en voeten te geven aan het streven van de EU naar een reductie van de uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 in alle sectoren van de economie en de samenleving. Het EESC benadrukt echter de noodzaak om tegelijkertijd rekening te houden met de mondiale langetermijndoelstelling van beperking van de klimaatverandering. Dit vereist een grondige evaluatie van de vraag of de huidige EU-aanpak van het klimaatbeleid met betrekking tot inspanningen op mondiaal, EU- en nationaal niveau de weg kan helpen effenen voor een koolstofneutrale wereld.

1.2. Wat de verdeling van de inspanningen betreft, is het EESC het ermee eens dat de verschillen tussen de lidstaten in aanmerking moeten worden genomen om te zorgen voor billijkheid en kosteneffectiviteit. Om reële kosteneffectiviteit op een eerlijke manier te kunnen bereiken, dienen bij de berekeningen van de verdeling van de inspanningen beide aspecten tegelijk én in alle lidstaten in aanmerking te worden genomen, en moeten de doelstellingen op een zodanige wijze worden vastgesteld dat de relatieve kosten voor alle landen gelijk zijn. Vanwege de tekortkomingen van de lastenverdeling moeten er flexibele mechanismen worden ingevoerd en verder worden ontwikkeld.

1.3. De integratie van landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw (LULUCF) in het klimaat- en energie kader 2030 brengt een opmerkelijk nieuw element in het klimaatbeleid van de EU. De integratie dient plaats te vinden op een wijze die bevorderlijk is voor koolstofneutraliteit op de lange termijn. Duurzaam gebruik en actief beheer van natuurlijke hulpbronnen op biobasis, dat wil zeggen een duurzame bio-economie — met inbegrip van duurzaam bosbeheer en

klimaatsslimme productie — zijn belangrijke elementen in dat proces en moeten zorgvuldig worden bestudeerd teneinde een in milieu-, economisch en sociaal opzicht duurzame groei te bereiken.

1.4. Gezien de rol die land- en bosbouw spelen, is een holistische aanpak van het klimaatbeleid van de EU nodig. Zowel de vermindering van de emissies als de vastlegging van koolstof moeten in aanmerking worden genomen, evenals de uitdagingen van adaptatie en voedselzekerheid. De Overeenkomst van Parijs introduceert een sterke verplichting tot handelen, om de opwarming van de aarde „te beperken tot ruim minder dan 2 °C [...] en inspanningen te blijven leveren om de temperatuurstijging tot 1,5 °C te beperken”, „ter verhoging van het vermogen om zich aan te passen aan de negatieve gevolgen van de klimaatverandering en ter bevordering van de klimaatbestendigheid en van de ontwikkeling naar een lage uitstoot van broeikasgassen, op een manier die geen bedreiging vormt voor de productie van levensmiddelen”. Daarom is het belangrijk te ijveren voor het creëren van een grotere veerkracht in de landbouwsector, en tegelijkertijd de klimaatverandering te beperken.

1.5. Het EESC roept de Commissie en de lidstaten op om de cruciale rol en het potentieel van bossen als koolstofputten, en van duurzaam bosbeheer en de daarmee samenhangende sociale, milieu- en economische voordelen, te erkennen.

1.6. Koolstofvastlegging is niet alleen een kwestie van bosareaal, maar eerst en vooral van het bevorderen van de aangroei van bossen en van een krachtige fotosynthese door middel van actief bosbeheer, en door de toename van het gebruik van biomassa uit hout voor producten en energie. De beperking van het gebruik van het bosbestand zou op de lange termijn resulteren in afnemende putten als gevolg van ouder wordende, en dus langzaam groeiende bossen. Op akkerland en grasland zorgen de groei- en de oogstcyclus van de gewassen ervoor dat de verwijdering van koolstofdioxide zo efficiënt mogelijk blijven.

1.7. Emissies en verwijdering van broeikasgassen dienen volgens het EESC wetenschappelijk te worden beoordeeld, op transparante wijze en met gemeenschappelijke maatstaven. Het EESC verzoekt de Commissie om boekhoudregels voor land- en bosbeheer te ontwikkelen die een afspiegeling zijn van de huidige emissies en vastleggingspercentages. Bovendien moeten de nationale referentieniveaus voor bossen worden vastgesteld door de lidstaten overeenkomstig het voorgenoemde duurzame gebruik van het bosbestand. Ook zou de EU een nauwkeurig satellietgebaseerd instrument voor de wereldwijde bewaking van bossen moeten ontwikkelen. Verder dient een correcte boekhoudmethode te worden ontwikkeld voor de koolstofvastlegging door niet-houtachtige planten op landbouwgrond. Daarbij is het van belang dat een dubbele boekhouding van aan biomassa gerelateerde emissies van LULUCF in andere sectoren wordt voorkomen.

1.8. Het EESC spoort de lidstaten aan om te werken aan een ambitieus nationaal bottom-upbeleid voor de LULUCF-sector, met nauwe betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld bij het proces op nationaal, regionaal en lokaal niveau.

1.9. Het beseft dat het welslagen van de ambitieuze voorstellen aanzienlijke financiële middelen vergt en spoort de Commissie aan om, naast de bestaande financieringsfaciliteiten, een afzonderlijk financieringsinstrument op te zetten, in samenwerking met de Europese Investeringsbank (EIB), ter ondersteuning van de verwezenlijking van deze doelstellingen. Er is tevens intensief onderzoek en innovatie nodig om nieuwe methoden te ontwikkelen en in te voeren voor de mitigatie van klimaatverandering.

2. Inleiding

2.1. Op 20 juli 2016 heeft de Europese Commissie voorstellen ingediend voor een verordening inzake vermindering van de broeikasgasemissies door de lidstaten van 2021 tot 2030 (Verdeling van de inspanningen 2030), en voor een verordening betreffende de opname van broeikasgasemissies en -verwijderingen als gevolg van landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw (LULUCF) in het klimaat- en energiekader voor 2030. Tegelijkertijd heeft de Commissie een mededeling betreffende een Europese strategie voor koolstofarme mobiliteit gepubliceerd. Met dit advies wil het EESC zijn mening geven over de voorgestelde verordeningen; diens standpunten over de mededeling over vervoer worden in een ander advies (TEN/609) uiteengezet.

2.2. De voorstellen maken deel uit van de uitvoering van de verbintenis van de EU om haar broeikasgasemissies tegen 2030 met ten minste 40 % te verminderen in vergelijking met het niveau van 1990. Zoals overeengekomen door de EU vraagt de doelstelling voor 2030 om een vermindering met 43 % in de sectoren die onder het EU-emissiehandelssysteem (ETS) vallen, en van 30 % in de overige sectoren (niet-ETS), beide in vergelijking met de niveaus van 2005. De herziening van de ETS-richtlijn wordt behandeld door het Europees Parlement en de Raad. Het EESC heeft zijn standpunten over deze herziening geformuleerd in zijn advies NAT/675.

2.3. De voorgestelde verordeningen gelden voor niet onder de emissiehandelsregeling vallende sectoren en activiteiten zoals transport, bouw, landbouw en afvalverwerking, alsmede landgebruik en bosbouw. De emissiereductiedoelstellingen van de lidstaten zijn een verlenging van de huidige beschikking inzake de verdeling van de inspanningen in het kader van de klimaatdoelstellingen van de EU voor 2020, terwijl landgebruik en bosbouw voor het eerst in het EU-beleidskader voor energie en klimaat zijn opgenomen. Tot dusverre maakten deze deel uit van het Protocol van Kyoto.

2.4. De Commissie stelt gedifferentieerde nationale emissiereductiedoelstellingen voor teneinde te voldoen aan de beginselen van billijkheid en kosteneffectiviteit waartoe de Europese Raad heeft opgeroepen. De doelstellingen van de afzonderlijke lidstaten voor 2030 variëren van 0 % tot 40 %. Wat het landgebruik en de bosbouw betreft, stelt de Commissie voor dat de broeikasgasemissies en -verwijderingen, die zijn berekend volgens de boekhoudregels, in alle lidstaten in evenwicht moeten zijn.

2.5. De Commissie stelt voor de bestaande flexibiliteit, die voorziet in de overdracht van emissieruimten tussen lidstaten en in de tijd, voort te zetten. Ook stelt de Commissie nieuwe vormen van flexibiliteit voor die een bepaalde wisselwerking tussen de sector van gedeelde inspanning en de ETS- en LULUCF-sectoren mogelijk maakt.

2.6. De voorgestelde verordeningen hebben ook betrekking op de bewaking en rapportage van de uitstoot van broeikasgassen, met inbegrip van rapportagerregels voor landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw.

3. Algemene opmerkingen

3.1. Het EESC is over het algemeen ingenomen met de tijdige voorstellen van de Commissie om handen en voeten te geven aan het streven van de EU naar een reductie van de uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 in alle sectoren van de economie en de samenleving. Het benadrukt echter de noodzaak om tegelijkertijd rekening te houden met de mondiale langetermijndoelstelling van beperking van de klimaatverandering. Dit betekent dat het beleid en de maatregelen verenigbaar moeten zijn met de langetermijndoelstelling om te komen tot een koolstofneutrale wereld.

3.2. In zijn recente advies (NAT/690) roept het EESC de EU op om te streven naar een verhoging van haar positieve effect op het mondiale klimaat (*carbon handprint*) in plaats van zich alleen te richten op de vermindering van haar eigen uitstoot. Het zoeken van klimaatoplossingen voor derde landen en het uitvoeren van gezamenlijke projecten moet daarom ook worden gestimuleerd in het klimaatbeleid voor 2030, daarbij rekening houdend met het feit dat de Overeenkomst van Parijs verwijst naar een nieuw mechanisme voor internationale samenwerking ter bestrijding van de klimaatverandering.

3.3. In het bovengenoemde advies heeft het EESC ook opgeroepen tot een efficiëntere „klimaatunie”, waarbij klimaatmaatregelen nauw worden geïntegreerd met het internemarktbeleid. De verdeling van de gezamenlijke emissiereductiedoelstelling in nationale subdoelen zou kunnen leiden tot meer versnippering en desintegratie. Het EESC dringt er daarom bij de Commissie op aan ook de opties en mogelijkheden voor een meer samenhangende gemeenschapsaanpak in de niet-ETS-sector in aanmerking te nemen met betrekking tot het klimaatbeleid van de EU voor de periode na 2030.

3.4. Een sectorale aanpak, in tegenstelling tot de lastenverdeling tussen de lidstaten, is een andere mogelijke route voor het klimaatbeleid. De mededeling over vervoer is gebaseerd op deze aanpak. Het EESC acht het van belang een onderscheid te maken tussen marktgerelateerde kwesties en kwesties van nationale aard. Algemeen kan worden gezegd dat een sectorale aanpak beter aansluit bij de interne markt, terwijl een landenspecifieke aanpak relevant is voor kwesties zoals het beheer van nationale natuurlijke hulpbronnen. Dit geldt in het bijzonder voor het bosbeleid.

3.5. De integratie van landgebruik en bosbouw in het klimaat- en energiekader 2030 brengt een opmerkelijk nieuw element in het klimaatbeleid van de EU. Het EESC acht het noodzakelijk dat de integratie plaatsvindt op een wijze die de koolstofneutraliteit en duurzame groei op lange termijn verhoogt, in plaats van alleen op maatregelen op korte en middellange termijn te focussen.

3.6. De noodzaak om de emissies te verminderen en te zorgen voor meer koolstofopslag fungeert als aanjager voor het gebruik van biomassa als grondstof voor verschillende soorten bioproducten en als bron van hernieuwbare energie, waaronder het gebruik van duurzame bio-energie in samenhang met het koolstofvrij maken van het vervoer. Een duurzame bio-economie, d.w.z. een duurzaam gebruik en beheer van natuurlijke hulpbronnen op biobasis, is dus een essentieel element in de overgang naar koolstofneutraliteit.

3.7. De bosbouwsector kan een belangrijke rol spelen bij het terugdringen van de uitstoot van koolstofdioxide, verhoging van het aandeel van hernieuwbare energie en de bevordering van duurzame consumptie. De bossen in de EU groeien dankzij langetermijninvesteringen in bosbeheer, waarbij wordt gestreefd naar een duurzaam gebruik van deze natuurlijke hulpbronnen voor de toekomst. Het toegenomen gebruik van biomassa vraagt ook in de toekomst om een actief bosbeheer.

3.8. Het EESC wil benadrukken dat er in het klimaatbeleid van de EU geen maximumnormen voor het gebruik van bossen nodig zijn, op voorwaarde dat de boskap gelijke tred houdt met de groei van bossen en dat er wordt toegezien op duurzaam bosbeheer. Beperking van de boskap op korte termijn zou op de lange termijn resulteren in een afnemend aantal koolstofputten.

3.9. Klimaatverandering is ook nauw verbonden met voedselzekerheid, met name op mondiaal niveau. Daarom is het absoluut noodzakelijk om gelijktijdig te kunnen reageren op de uitdagingen van de voedselzekerheid en het tegengaan van klimaatverandering. Beschikbaarheid van grond voor de teelt en snelle verstedelijking voeren de druk op voor een duurzame toename van de productiviteit in Europa, dat zijn deel moet bijdragen aan de wereldwijde uitdaging van de voedselzekerheid.

3.10. Wat de emissies van de landbouwsector betreft, herinnert het EESC eraan dat er ook een vergelijkbaar ambitieus voorstel inzake nationale emissiemaxima (NEM) bestaat en pleit het voor samenhang en het vermijden van bureaucratische rompslomp bij de ontwikkeling en uitvoering van de verschillende onderdelen van de wetgeving.

4. Specifieke opmerkingen over het voorstel inzake de verdeling van de inspanningen

4.1. De Commissie heeft gevolg gegeven aan de oproep van de Europese Raad om in haar voorstel rekening te houden met de beginselen van billijkheid en kosteneffectiviteit. Het EESC is het er volledig mee eens dat de verschillen tussen de lidstaten in aanmerking moeten worden genomen om te zorgen voor zowel billijkheid als kosteneffectiviteit. Dit houdt verband met de specifieke kenmerken en de verschillende uitgangspunten van de landen, alsook de economische en sociale mogelijkheden voor het terugdringen van emissies.

4.2. Het EESC vestigt evenwel de aandacht op het feit dat de voorgestelde aanpak niet leidt tot de meest doeltreffende resultaten op EU-niveau, aangezien billijkheid en kosteneffectiviteit los van elkaar worden beschouwd. Om reële kosteneffectiviteit op een eerlijke manier te kunnen bereiken, dienen bij de berekeningen beide aspecten tegelijk én in alle lidstaten in aanmerking te worden genomen.

4.3. Idealiter zou de meest kosteneffectieve oplossing kunnen worden gevonden door het berekenen van de kostencurves van de emissiereductie in elk land en het vaststellen van de doelstellingen op het punt waarop de marginale kosten in verhouding tot het bbp gelijk zijn. Dit zou ook een einde maken aan het mogelijke probleem van overtoewijzing. Een andere mogelijkheid zou zijn om dezelfde relatieve waarde voor elk land in te voeren en vervolgens gebruik te maken van flexibiliteitsmechanismen om de beste oplossing te vinden.

4.4. Wat het resultaat van de verdeling van de inspanningen betreft, wijst het EESC erop dat het moeilijk is om die te controleren. Het EESC benadrukt daarom dat er transparantie dient te zijn in de presentatie van de gegevens en van de uitgangspunten voor de berekeningen, evenals wat de gebruikte methode betreft.

4.5. Om de voorspelbaarheid te vergroten, is het volgens het EESC van belang om rekening te houden met én zich voor te bereiden op de mogelijke gevolgen van de „brexit” op het delen van de inspanningen. Anderzijds hebben Noorwegen en IJsland het voornemen kenbaar gemaakt om deel te nemen aan het gezamenlijk optreden van de EU, hetgeen ook van invloed kan zijn op de uitvoering van de verdeling van de inspanningen.

4.6. Vanwege onvermijdelijke tekortkomingen bij de verdeling van de inspanningen is het van belang dat er flexibiliteitsmechanismen en regels worden ingevoerd die het mogelijk maken om zo veel mogelijk voordelen te behalen op het vlak van efficiëntie. Ook moeten nieuwe vormen van sectoroverschrijdende flexibiliteit worden onderzocht. Voorts moet er een doeltreffend en transparant systeem komen om toezicht te houden op het resultaat van de flexibiliteit.

4.7. De flexibiliteit die wordt geboden door de handel in de jaarlijkse emissieruimte tussen lidstaten en het uitvoeren van maatregelen in een ander land, dragen bij tot een grotere kosteneffectiviteit en meer billijkheid. De mogelijkheid van overdracht van emissieruimte in de loop van de tijd is ook noodzakelijk en zou minder beperkingen moeten kennen, omdat emissiereductie maatregelen in de praktijk geen lineair traject volgen van jaar tot jaar.

4.8. Het voorstel van de Commissie inzake het gebruik van emissierechten uit de ETS-sector ter compensatie van de uitstoot van andere sectoren is welkom, omdat hiermee ook wordt gestreefd naar optimale emissiebeperkingen. Wel moet worden erkend dat annulering van emissierechten in het ene land ook gevolgen heeft voor andere landen, als gevolg van de EU-regeling voor de handel in emissierechten.

4.9. Het EESC is ingenomen met de mogelijkheid om door middel van koolstofverwijderingen en emissiereducties in de LULUCF-sector, emissies in andere sectoren te compenseren. De mogelijkheid om bosbeheer op te nemen in de flexibiliteitsmechanismen dient dusdanig te worden vormgegeven dat het een duurzaam bosbeheer en aangroei van bossen aanmoedigt en geen afbreuk doet aan het gebruik van bosbouwkundig materiaal als grondstof van de bio-economie.

5. Bijzondere opmerkingen over het LULUCF-voorstel

5.1. Gezien de rol die land- en bosbouw spelen, is een holistische aanpak van het klimaatbeleid van de EU nodig. Naast de rol die landbouw en bosbouw spelen bij het tegengaan van klimaatverandering, worden ze ook geconfronteerd met het probleem van aanpassing aan de klimaatverandering, aangezien deze sectoren het hardst worden getroffen door ongunstige weersomstandigheden. Om die reden moeten mitigatiemaatregelen ter beperking van de negatieve effecten op de productie worden aangemoedigd. Zoals vermeld in het voorstel van de Commissie is het van belang om de positie van de EU op het wereldtoneel in aanmerking te nemen en te bekijken hoe het Akkoord van Parijs uiteindelijk gaat uitpakken in zijn geheel, in het bijzonder met betrekking tot de milieu-integriteit en de eventuele negatieve effecten van koolstoflekkage.

5.2. Volgens de Overeenkomst van Parijs zouden antropogene broeikasgasemissies per bron en verwijderingen per put zoals bossen, in de tweede helft van de eeuw in evenwicht moeten zijn gebracht. Daarom is het van wezenlijk belang om bossen in stand te houden als koolstofputten, en om de verzadiging van koolstof in ouder wordende bossen te voorkomen.

5.3. Duurzaam bosbeheer en het gebruik van hout als grondstof voor producten en de vervanging van fossiele brandstoffen door bio-energie, is een doeltreffende manier om de koolstofbalans te controleren. Om te voorkomen dat de milieu-integriteit wordt ondermijnd, dient de uitstoot van andere sectoren niet te worden gecompenseerd met de koolstofvastlegging door bossen op een wijze die afbreuk zou doen aan de beschikbaarheid van hout voor bio-economische doeleinden.

5.4. Koolstofvastlegging is niet alleen een kwestie van bosareaal, maar eerst en vooral van het bevorderen van de aangroei van bossen door middel van actief bosbeheer, en door de toename van het gebruik van houtproducten. Het EESC acht het daarom van belang dat geoogste houtproducten (HWP) zijn inbegrepen in de LULUCF-sector, en dat de lidstaten volledig gebruikmaken van het potentieel van HWP voor koolstofopslag en de daardoor gegenereerde kredieten. Bovendien moet het mogelijk zijn om door ontbossing veroorzaakte emissies te compenseren door een toename van de bossen als gevolg van een duurzaam bosbeheer.

5.5. Om gebruik te kunnen maken van het grote potentieel van een duurzaam bosbeheer⁽¹⁾ in de strijd tegen de klimaatverandering, verzoekt het EESC de Commissie om zich intensief bezig te houden met de ontwikkeling van de boekhoudregels voor bosbeheer. De regels moeten een afspiegeling zijn van de huidige bosgroei en vastleggingspercentages, om het probleem met de huidige regels te voorkomen, namelijk dat feitelijke koolstofputten in bepaalde gevallen worden gedefinieerd als emissiebronnen.

5.6. De voorgestelde boekhoudkundige regels betreffende de referentieniveaus voor bossen zijn gecompliceerder dan voorheen en zetten niet voldoende aan tot uitbreiding van de bosaangroei of de bio-economie. Het EESC stelt voor om — in plaats van te specifieke criteria vast te stellen — de nationale referentieniveaus voor bossen over te laten aan de lidstaten overeenkomstig het voorgenomen gebruik van het bosbestand, waarbij moet worden gewaarborgd dat de jaarlijkse oogst niet boven de jaarlijkse groei op de lange termijn uitstijgt.

5.7. Het EESC is verheugd over de opmerking van de Commissie dat ter vermijding van een dubbele boekhouding van emissies, het gebruik van biomassa in de energiesector als koolstofneutraal moet worden beschouwd, zoals in de IPCC-richtsnoeren staat aangegeven. Bovendien zou elke andere dubbele boekhouding van emissies moeten worden vermeden.

5.8. Het EESC verzoekt de Commissie om te ijveren voor gestroomlijnde wereldwijde boekhoudregels voor de LULUCF-sector. Om andere landen aan te moedigen om zich aan te sluiten bij het proces, dienen de regels zo eenvoudig mogelijk te zijn. Op internationaal niveau is het zaak dat de EU eveneens bijdraagt met haar eigen kennis inzake inventarissen rond bosbestand en controlemethoden, en met name een nauwkeurig EU-satellietsysteem ontwikkelt dat in staat is om actuele gegevens aan te leveren.

5.9. Een actief akker- en graslandbeheer draagt, net als een actief bosbeheer, ook bij tot de bestrijding van de klimaatverandering, en kan tegelijk bijdragen tot de voedselzekerheid in de wereld. De verbetering van het akker- en graslandbeheer, met inbegrip van bodemproductiviteit, oogsten en herbepanting, bevordert de koolstofvastlegging en zou dus op de juiste wijze moeten worden gecrediteerd. De productiebeperking van biomassa zou er op de lange termijn toe leiden dat steeds minder broeikasgassen worden verwijderd uit de atmosfeer, door een afnemende fotosynthese. De specialiteit van organische bodems moeten eveneens in aanmerking worden genomen, net als de mogelijkheden om hierop te blijven verbouwen.

⁽¹⁾ Nabuurs et al. 2015. *A new role for forests and the forest sector in the EU post-2020 climate targets.*

5.10. Om ten volle gebruik te maken van het aanzienlijke potentieel van akker- en graslandbeheer ter verhoging van de koolstofopslag in de bodem en mogelijkheden voor verbeteringen van de prestaties aan te dragen, dringt het EESC aan op onderzoek naar en de ontwikkeling van boekhoudregels voor biomassa van één- en meerjarige niet-houtachtige planten. Het potentieel van een dynamische bodembeheeraanpak die is toegespitst op optimalisering van de functies — plaatselijke omstandigheden in aanmerking genomen — zou niet alleen het klimaat en het milieu ten goede komen, maar ook bijdragen tot de economische en sociale duurzaamheid van de landbouwsector, met name van kleine familiebedrijven.

5.11. Het wetslagen van de conferentie in Parijs werd, alles wel beschouwd, bereikt met een bottom-upbenadering waarbij nationale doelstellingen werden vastgesteld, gebaseerd op de sterke punten en kansen van individuele lidstaten. Het EESC onderkent ook de verschillen tussen de lidstaten in de LULUCF-sector. Het beleid moet dus worden geformuleerd op nationaal niveau, ter naleving van het subsidiariteitsbeginsel, en LULUCF moet worden gehandhaafd als afzonderlijke pijler van het klimaatbeleid.

5.12. Het EESC zou de lidstaten willen aansporen om ambitieuze beleidsmaatregelen te treffen ter bestrijding van de klimaatverandering in de LULUCF-sector en tegelijkertijd een langetermijnvisie voor duurzaam landgebruik en bosbouw te ontwikkelen, en om in het bijzonder het maatschappelijk middenveld en de sociale partners bij het proces te betrekken op nationaal, regionaal en lokaal niveau.

5.13. Om ambitieuze beleidsmaatregelen in praktijk te brengen zijn aanzienlijke financiële middelen nodig. Daarom spoort het EESC de Commissie aan om, naast de bestaande financieringsfaciliteiten, een afzonderlijk financieringsinstrument op te zetten, in samenwerking met de EIB, ter ondersteuning van de verwezenlijking van deze doelstellingen. Daarnaast is er een duidelijke behoefte aan meer investeringen in onderzoek en ontwikkeling, gericht op nieuwe methoden om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen.

Brussel, 14 december 2016.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Georges DASSIS
